

avstralsko avtorico mimogrede izmenjal elektronski naslov ali pa pred večerno prireditvijo s hrvaško kolegico razmišljal o njeni imenitni novi knjigi o dvojnem pripovedovalcu v slikanicah. Lahko pa si v dvorani šele po daljšem klepetu s prijazno gospo na sosednjem sedežu ugotovil, da o literaturi razpravljaš z nosilko častnega naslova 'Dame' in z eno najbolj znanih novozelandskih pisateljic za otroke, Lynley Dodd (ki si jo le nekaj minut pred tem temeljito izprašal, zakaj neki je novozelandski pisatelji očitno ne zanimajo preveč in zakaj se vendar ni udeležila zgodnjega *Zajtrka* z njimi).

Skratka, mednarodni kongres IBBY 2016 v Aucklandu je bil nedvomno izvrstno organiziran kongres, na katerem se je slišalo veliko različnih glasov, ki so nas vodili iz enega kulturnega okolja v drugega – ali pa po nekakšnem medprostoru, kjer so se svetovi prepletali, se spajali in tudi razdvajali. Razstave kvalitetnih knjig z vsega sveta (med njimi so bile tudi slovenske), delo Andersenovih nagrajencev 2016 **Cao Wenxuan** in **Rotraut Susanne Berner** (slednje v Aucklandu sicer ni bilo), plakati s predstavitevijo novozelandskih ilustratorjev in njihovih ilustracij, srečanja z avtorji, knjižni kviz, prispevki zavidljive aka-

Dame Lynley Dodd (foto: Veronika Rot Gabrovec)

demske ravni in osebne zgodbe, ki so se nas dotaknile, slikanice, romani za mladostnike in besedila, ki se ponujajo vsem družinskim članom, vsi so pričevali o istem: da tiste košare z znanjem, ki so bile po maorski legendi ljudem predane z neba, prav s pomočjo mladinske književnosti še vedno zelo dejavno krožijo med nami

Božena Kolman Finžgar

Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica

LITERATURA V SVETU RAZLIČNIH PISMENOSTI (Literature in a Multi-Literate World)

Ogled knjižnic (Library Tour)

Dan pred začetkom konference je bil namenjen obiskom knjižnic. Na ogled smo se podali z dvema avtobusoma, saj je bilo zanimanje veliko. Ogledali smo si pet knjižnic: nacionalno, splošno in tri

šolske knjižnice. Vse knjižnice se nahajajo v Aucklandu. Mesto ima 1,3 milijona prebivalcev, zaradi nizke gradnje (stanovanjske hiše so večinoma pritlične, stolpnice in večnadstropne zgradbe pa so le v centru mesta) se mesto razprostira daleč naokoli (na 559 km²). Že na začetku so

nam povedali, da so knjižnice izbrali zaradi programov, ki jih izvajajo, in ne zaradi stavb. V Novi Zelandiji so potresi pogosti, zato so knjižnice pritlične oz. imajo največ eno nadstropje. To se je popolnoma potrdilo pri šolskih knjižnicah, ki so bile vse samostojne pritlične zgradbe, splošna in nacionalna knjižnica pa sta imeli pritličje in prvo nadstropje. Po zadnjem večjem potresu (Christchurch, 2010 in 2011) predvsem šole gradijo kot pritlične zgradbe, čeprav pouka nimajo samo v eni stavbi (v posameznih stavbah so združeni sorodni predmeti).

Nacionalna knjižnica Nove Zelandije, oddelek za pomoč šolam (National Library of New Zealand, Service to Schools)

Nacionalna knjižnica Nove Zelandije ima sedež v Wellingotnu, glavnem mestu Nove Zelandije. Dva oddelka za pomoč šolam sta še v Aucklandu na Severnem otoku in v Christchurchu na Južnem otoku. Že sama geografska lega določa njuni pristojnosti. Unikatno storitev izvajajo že 75 let in je posebna že v tem, da poteka v okviru nacionalne knjižnice. Glavni namen je zagotoviti dostop do otroških knjig vsem šolam in s tem spodbuditi bralno pismenost, učenje in razvoj šolskih knjižnic. Oddelek za pomoč šolam v Aucklandu ima v svoji zbirki 65.000 naslovov. Nabavljajo predvsem kvalitetne knjige. Vsaka šola ima koordinatorja, ki za posamezno šolo v sodelovanju z učitelji zbere potrebe; koordinator dobi dve kodi in ti sta osnova za naročanje: izpolnijo standardiziran obrazec in pošljejo po e-pošti. Šola dobi knjige po pošti in to za vse šolsko leto. Koliko knjig dobi posamezna osnovna ali srednja šola, je odvisno od velikosti šole in zahtev učiteljev. Zanimive so tudi njihove zgibanke: *Bodi bralni Superheroj. Pomagajte svojemu otroku postati bralec. (Be a Reading Superhero. Help Your Child Become a Reader); Glasno branje (Read Aloud)* in

Zapluj v poletno branje. Poletno branje za zabavo. (Sail into Summer Reading. Students reading over Summer).

Splošna knjižnica Devenport (Devenport Public Library)

je ena od 55 enot Centralne knjižnice Auckland. Aucklandska knjižnica je največja v Avstralaziji. Knjižnica je bila 2015 nominirana za nagrado knjižnica leta; komisija je ugotovila, da knjižnica kaže močne zgodovinske in kulturne korenine tako Maorov kot viktorjanskega okolja. Knjižnica je nova in na prvi pogled taka, kot so splošne knjižnice. Ima pa nekaj posebnosti: odprta je vse dni v tednu, tudi v nedeljo; pri informacijskem oz. izposojevalnem pultu ni stolov za knjižničarke (ves čas stojijo!); informacijski oz. izposojevalni pult ni samo za knjižničarje, pač pa tudi za obiskovalce; vse police so na kolesih (ne premikajo jih prav pogosto); za iskanje po katalogu imajo samo i-pade (brez glasu), so v posebnem okvirju in »privezani«; imajo knjižničnega mačka, ki ima posebna vrata, da lahko po svoji volji prihaja in odhaja; otroški oddelek je sicer majhen, ima pa tudi igrače; za dobro počutje imajo v knjižnici dva kamina s pravim ognjem (gori plin) ...

Šolska knjižnica – (Pigeon Mountain School)

Šola je državna in je za oba spola; v njej so razredi od 0 do 6, in sicer za otroke od 5 do 10 let. Na šoli je 450 učencev, 50 % jih je azijskega porekla. Šola je bila odprta leta 1979, knjižnica v njej pa zgrajena leta 2005. To je živahna, dobro obiskana knjižnica, usmerjena k spodbujanju branja: odprta je tudi posamezne dni med počitnicami, da otroci lahko zamenjajo izposojene knjige, izposodijo si jih lahko tudi starši; imajo različne akcije za spodbujanje branja (tematske

razstave, plakati, veliko knjig je tudi po razredih; redni obiski učiteljic z razredi: menjava knjig, obravnava knjig, pravljice ...); ob vhodu so posebej razstavljene knjige, ki naj bi spodbudile domišljijo (just imagine) učiteljicam (izposodijo si jih lahko samo učiteljice, vrniti jih morajo v 2 dneh); čim več knjig je postavljenih tako, da otroci vidijo naslovnice; povsod je dovolj koticov za branje (modri naslonjač), po tleh so blazine, plitek amfiteater uporabljajo tudi učiteljice, ko berejo ali pripovedujejo zgodbe oz. ko se pogovarjajo. Pozornost je pritegnila tudi zgibanka, namenjena staršem: *Kako lahko pomagate otroku pri branju doma (How You Can Help Your Child With Reading at Home)*.

Šolska knjižnica – Reddoubt North School

Šola je državna, mešana: za fante in dekleta; razredi 0 do 8, stari od 5 do 13 let. Na šoli je skoraj 600 otrok: velik je delež učencev, ki so priseljenci s pacifiškega območja oz. so potomci

Kip Maora v aucklandskem pristanišču
(foto: Veronika Rot Gabrovec)

priseljencev, veliko je tudi Maorov in otrok azijskega porekla. Knjižnica je bila prenovljena 2013, ideja ob prenovi: živa knjižnica, polna barv, ki ne bi delovala kot knjižnica (nobenih kovinskih polic ...). Knjižnica je prijetna, udobna, omogoča pobeg v knjige in svet domišljije; veliko je koticov za branje; imajo celo tunel, kamor se bralec lahko skrije; knjige so postavljene tako, da otrok lahko vidi naslovnice ... Knjižnica je zelo vpletena v šolski proces: vsak razred ima računalnike, povezane s knjižnico, in tako lahko naročijo gradivo kadarkoli. Ves čas poudarjajo pomembnost branja. Je moderna knjižnica za 21. stoletje: ima tudi ogromen ekran (čez celo steno), ki je lahko priključen na televizijo, tablico, telefon, ključek ... uporabljajo ga pri pouku, ki poteka v knjižnici, za prikaz, razlago, predstavitev lastnih projektov; imajo tudi računalnike na dotik (touch screen computer). Želijo spodbujati zanimanje za branje in ustvariti strastne bralce.

Šolska knjižnica – Westlake Girls High School

Šola je državna, samo za dekleta; razredi 9 do 13, dekleta so stara od 13 do 17 let. Šola obiskuje nekaj več kot 2.200 učenk. Dekleta prihajajo iz družin belcev (Pakeha), azijskih in polinezijskih priseljencev ter Maorov. Knjižnica je bila prenovljena 2015. Ker je veliko učenk z neangleškega govornega področja, imajo veliko knjig (500) za vse stopnje iz zbirke Quick Read, ki je namenjena tudi učenju angleščine. V zbirki niso samo leposlovne knjige, pač pa tudi knjige z različnih strokovnih področij (kemija, biologija, geografija ...) Knjižnica je velika, istočasno so v njej lahko 4 razredi (okoli 120 učenk), poudarek je na tihem branju in samostojnem raziskovanju. Posebna oblika spodbujanja branja so (Po)govori o knjigah (Book Talks): knjižničarka

pripravi izbor 20 knjig, na začetku zelo na kratko in jedrnatno razloži, zakaj je izbrala prav te knjige, zakaj jih priporoča v branje, predstavi njihovo vsebino ... Nato vsako dekle izbere svojo knjigo, začnejo brati, dokončajo doma. Vsaka učenka si mora izposoditi vsaj eno knjigo in jo prebrati do naslednjega srečanja. Vsakih 14 dni je novo srečanje.

Pred konferenco sem potovala in sem sama pogledala še v kakšno splošno knjižnico. Ena takih je bila v Oamaru, mestu, ki ima za približno 13.000 prebivalcev eno glavno in eno lokalno knjižnico. Prišla sem nenapovedano in zelo prijazna knjižničarka mi je marsikaj pojasnila. V knjižnici so z nalepkami posebej označene knjige, ki še niso stare 5 let (od nakupa) in je zanje potrebno plačati izposojevalnino (1 NZD). Gradivo je dodatno označeno (na hrbtu knjige) z oznakami za najstnike (Young Adult), piktograme, večje črke ... V otroškem oddelku, ki je zelo pisan in barvit, imajo tudi igrače. Opazila sem, da prodajajo odpisano gradivo, tako knjige kot tudi revije. Med zgibankami je moja pozornost vzbudilo vabilo na *Branje s psom Waldom (Reading With Waldo)*; opazila sem več priporočilnih seznamov, npr. za moderne ljubezenske zgodbe (If You like Modern Romance) ..., pozornost pa sta pritegnili dve priporočili: *Kako izbrati knjige za otroka glede na njegovo stopnjo obvladavanja branja (How to Choose Books for Your Children's Reading Level)* in *Imeti dobre torbe (Get Well Bags)*. Te torbe so namenjene otrokom, ki zbolijo in ostanejo doma, vsebujejo pa knjige, CD-je, DVD-je, puzzle in druge stvari. Otroci jih dobijo tako, da starši izpolnijo obrazec, na katerem poleg starosti navedejo še otrokove interese in kaj (knjige, CD-je ...) želijo. Ta storitev je bila tudi pri njih povsem nova, z njo še nimajo veliko izkušenj.

Splošna knjižnica v Hokitiki me je pritegnila s prav posrečeno razstavo pred-

metov, živali in rastlin (fotografiranih čisto od blizu), na kateri so obiskovalci ugibali (lepili listke), kdo ali kaj je na fotografiji. V Rotorui pa je bila splošna knjižnica umeščena v pritličje garažne hiše. Delovala je zelo temačno. So mi pa razložili, da je lokacija začasna, saj je njihova »prava« knjižnica zaradi potresa tako poškodovana, da so jo morali zapreti.

V pristanišču Aucklanda je postavljena tudi »kontejnerska« knjižnica, in sicer v dveh kontejnerjih. V enem je urejena soba s policami in knjigami, v drugem pa so udobni naslonjači, kavč ..., obe pa učinkujeta kot dnevna soba. In vabita k branju.

Centralna knjižnica v Aucklandu je velika in je kar v dveh nadstropjih, ki ju povezujejo dvojne tekoče stopnice. Prijazna informatorka mi je povedala, da je obisk zelo velik, kar sem se lahko tudi sama prepričala. Čeprav je bilo dovolj sedežev, so zlasti mladi sedeli kar na tleh in tipkali na prenosne računalnike ter telefone. Knjižnice brezplačno ponujajo dostop do svetovnega spleta in to privablja mlade obiskovalce. Kar nekaj enot, ne le centralna, je odprtih tudi ob nedeljah. Zanimiv je tudi njihov cenik, saj izposoja za vse gradivo ni brezplačna, zaračunavajo tudi zamudnine, izposojevalni roki so različni (28 dni za knjige, zvočne knjige, jezikovne tečaje, 14 dni za revije CD-je, 7 dni za DVD-je ...). Posebej je označeno gradivo z večjimi črkami (LP), uporabljajo tudi piktograme in nalepke na hrbtu za žanre (crime – kriminalke, romance – ljubezenske, historical – zgodovinske ...) Poseben program imajo za otroke. Enega izmed njih (*Miganje in rime / Wriggle and Rhyme*) sem si ogledala v okviru konference. Delavnice potekajo v Centralni mestni knjižnici in nekaterih njenih enotah enkrat tedensko v dopoldanskem času (npr. v Centralni mestni knjižnici je to ob ponedeljkih od 11.00 do 11.30), vodijo jih knjižničarke, namenjene pa so dojenčkom in majhnim

otrokom s starši. Potekajo tako, da ob uglasbenih pesmicah in izštevankah ter z enostavnimi pripomočki (ruta, kraguljčki ...) spodbujajo gibanje (oči, prsti, dlani, ramena, roke, noge, vse telo, kotajenje, plazenje ...). Knjižničarka ves čas razlaga, kaj razgibavajo ob posamezni pesmici in zakaj je to pomembno (npr. pri izštevanki in pesmici, podobni *Biba buba baji*, se krepki fina motorika prstov, kar je kasneje pomembno za učenje pisanja ...). Delavnice potekajo skozi vse leto. Otroci na njih dobijo pozitivne izkušnje, kar vse vpliva na telesni, duševni, čustveni in socialni razvoj otroka, spodbuja pa tudi govorni razvoj.

Konferenca

Naslov konference je bil *Literatura v svetu različnih pismenosti (Literature in a Multi – literate World)*. Glavni predavatelji so bili:

1. Globalna, lokalna in domorodna (avtohtona) literatura

Literatura je globalni pojav, saj je literatura ene države lahko dostopna tudi v drugih jezikih in državah. Pisatelji (in založniki) poskušajo ustvariti literaturo, ki kar najbolj odseva lokalni jezik in kulturo. Tematski sklopi:

- literatura za mlade v domorodnih (avtohtonih) jezikih v globaliziranem svetu,
- vloga literature za otrokovo občutenje identitete,
- dvojezično in večjezično založništvo za mlade,
- deljenje zgodb sveta,
- literatura je v jedru pismenosti.

2. Raznolike literarne oblike in formati

Danes poznamo veliko prenosnikov literarnih oblik: ustne (tradicionalno pripovedovanje zgodb, formalno govorništvo), tiskane (stripi, slikanice, tudi tiste brez

besed, romani), digitalne (e-knjige, e-revije, blogi), vizualne in gestikularne (filmi, tv, gledališče, dokumentarci, filmi za gluhe). Vprašanja, ki se ob tem pojavljajo, so:

- mesto knjig v digitalnem svetu,
- literatura različnih formatov v življenju mladih,
- založniški izzivi za mlade v digitalnem in raznolikem svetu,
- grajenje skupnosti mladih bralcev v digitalnem svetu,
- literatura skozi filme, predstave, digitalne in interaktivne formate,
- avtorske pravice v 21. stoletju,
- spreminjajoče se knjižnice.

3. Pritegniti bralce

Kako pritegniti otroke in najstnike, da bodo (popolnoma) bralno pismeni in bodo postali bralci za vse življenje.

Na konferenci nas je bilo okoli 500 udeležencev (organizatorji so pričakovali 300) iz skoraj 60 držav. Poslušali smo deset plenarnih referatov. Predstavitve raziskav s področja bralne pismenosti, branja, bralnih projektov, primerov dobrih praks ... so potekale v šestih vzporednih sekcijah (vseh skupaj jih je bilo 27) v obliki referatov, okroglih miz, delavnic in posterjev (teh je bilo kar 43). Ogledali smo si lahko tudi nekaj razstav:

- razstava knjig z IBBY častne liste (Honor List Books): razstava knjig pisateljev, ilustratorjev in prevajalcev,
- Knjige brez besed (Silent Books): razstava slikanic brez besed,
- Kolekcija knjig za invalidno mladino in mladino s posebnimi potrebami (Collection of Books for Young People with Disabilities): razstava knjig za invalidno mladino in mladino s posebnimi potrebami in knjig s to tematiko
- Knjige Andersenovih nagrajencev (Hans Christian Andersen Award

- Books): razstavljene so bile knjige dobitnikov Andersenove nagrade (kitajski pisatelj Cao Wenxuan in nemška ilustratorka Rotraut Susanne Berner) in finalistov (pisatelji: Louis Jensen (Danska), Mirjam Pressler (Nemčija), Ted van Lieshout (Nizozemska) in Lois Lowry (ZDA); ilustratorji: Pejman Rahimizadeh (Iran), Alessandro Sanna (Italija), Suzy Lee (koreja) in Marit Tornqvist (Nizozemska)),
- BIB – Bienale ilustracij v Bratislavi (BIB – Bienal of Illustrations Bratislava): razstava ilustracij v povezavi z UNESCO
  - IBBY – Asahi Reading Promotion Award: dokumentacija nagrajencev projekta Beri z menoj (read with me) iz Irana in Veliki mišji brat (Big Brother Mouse) iz Laosa.

Iz Slovenije sva se konference udeležili dr. Veronika Rot Gabrovec (Filozofska fakulteta v Ljubljani) z referatom in Božena Kolman Finžgar (Knjižnica Antona Tomaža Linharta Radovljica) s predstavitvijo posterja.

V sklopu konference sta potekali tudi dve **prireditvi**: Otroški literarni kviz (The Kids' Lit Quiz) in Storylines Festival.

Otroški literarni festival (The Kids' Lit Quiz)

To je literarni kviz, tekmovanje v poznavanju literature, napisane v angleščini. Pravijo mu tudi »športno branje«, saj berejo za užitek in v prostem času. Poteka v angleško govorečih deželah, najprej na regionalni ravni, nato na nacionalni ravni, zmagovalec na nacionalni ravni pa se uvrsti na svetovno prvenstvo. Letošnje tekmovanje na najvišji ravni je potekalo v Aucklandu (lansko leto je bilo v Connecticutu v ZDA naslednje bo v kanadskem Torontu). Tekmujejo skupine, ki jih sestavljajo 4 učenci.

Predpisane literature oz. kakšnega bralnega seznama nimajo, berejo lahko vso literaturo, ki je v angleškem jeziku napisana za mlade. Tudi žanrsko ni omejitve: berejo lahko poezijo, mitologijo, stripe, klasiko in sodobno literaturo. Sodelovalo je osem ekip iz Velike Britanije, Avstralije, ZDA, Kanade, Južne Afrike, Hongkonga, Singapurja in Nove Zelandije. Letos (2016) so praznovali 25-letnico kviza. Njegov »oče« je Novozelčan Wayne Mills, ki je tudi znan voditelj kvizov. Sama izvedba kviza je malo podobna našim »Malim sivim celicam«: voditelj postavi vprašanje, odgovarja ekipa, ki prva pritisne na zvonec. Ekipe so bile različne: samo fantovske, samo dekliške in mešane, odvisno od šole, ki jo tekmovalci obiskujejo. Vsi, razen Američank, so nosili šolske uniforme. Občudovali smo njihovo znanje in poznavanje literature, saj vprašanja niso bila lahka, niso se nanašala samo na priljubljeno otroško ali mladinsko literaturo, ampak tudi na filme ... V veliko veselje občinstva so (tesno) zmagali Novozelčanci.

Storylines Festival

Storylines (storylines.org.nz) je neprofitna organizacija, ki se ukvarja s promocijo branja, podpira novozelandsko literaturo za mlade, od dojenčkov do najstnikov, podeljuje nacionalne nagrade (Margaret Mahy Medal Award, Betty Gilderdale Award, Gaely Gordon Award, Tom Fitzgibbon Award, Joy Cowley Award in Tessa Duder Award) ter pripravlja vsakoletni Storylines Festival novozelandskih avtorjev in ilustratorjev, če naštejemo najpomembnejše aktivnosti.

Festival poteka v različnih mestih, v vsakem mestu traja en dan, vedno je to sobota ali nedelja, vstop je prost. Tokratni je predstavil več kot 50 avtorjev, ilustratorjev in pripovedovalcev z

vseh koncev Nove Zelandije ter ogromno dogodkov in delavnic. V Aucklandu je potekal ravno v času konference, na zadnji dan, v nedeljo in je bil dostopen družinam. Tudi oglaševali so ga kot družinski dan. Potekal je od 10.00 do 15.00, zaključil pa se je z rojstnodnevno zabavo Joy Cowley, zelo znano in priljubljeno novozelandsko pisateljico, z veliko torto, baloni ... Samo dogajanje je potekalo na več prizoriščih: različne delavnice (origami, izdelovanje različnih izdelkov iz odpadnega materiala, preizkušanje igrač ...), nastopi avtorjev in ilustratorjev, ki so tudi podpisovali svoje knjige (prav dobro je bilo videti (običajno dolge) vrste pred stojnicami, kjer so obiskovalci najprej kupili knjige, da so potem lahko dobili še podpise), predstave (ena izmed njih je bila lutkovna predstava *Legenda o jezdecu kitov* (*The Whale Rider*) avtorja Witi Ihimaera – knjiga je prevedena tudi v slovenščino, posnet pa je tudi film z enakim naslovom –, glasno branje in pripovedovanje zgodb, performansi in predstavitev različnih aktivnosti, povezanih z branjem in literaturo.

Hinekoiaino pismo

Prijetno presenečenje se je skrivalo že v sami torbi z gradivom: na roke napisano pismo. Dobila sem pismo deklice Hinekoia, ki je stara 11 let in zelo rada bere. Napisala je, da je njena najljubša knjiga *Herry Potter: Feniksov red*, avtorice J. K. Rowling, in to zato, ker je zelo zanimiva, vznemirljiva in opisuje čisto nov svet. Niti ena stran ni dolgočasna. Narisala je tudi njen najljubši prizor: skrivni sestanek učencev, na katerem se dogovorijo o tem, da se bodo sami učili obrambo pred mračnimi silami, kar sicer šolska pravila prepovedujejo. Napisala je tudi, da je njen najljubši kraj Rotorua, ker so tam jezera, v katerih lahko plava. Na koncu mi je zaželela še prijetno bivanje v Novi Zelandiji. Tako pristrčno, da se mi je kar milo storilo. Tudi ob misli, da je bilo na konferenci skoraj 500 udeležencev in je prav vsak dobil tako pismo. Kako velik zalogaj za organizatorje!

In čisto čisto na koncu je bilo povabilo na naslednji konferenci: 2018 v Istanbulu in 2020 v Moskvi.